Hz. Peygamber, Ebû Bekir, Ömer ve Osman dönemlerinde fetvaya ehil görülen ve sayı bakımından, "orta derecede fetva veren sahâbîler"den (mutavassıtûn) sayılan Abdurrahman b. Avf'ın fetvaları, küçük bir risâle oluşturacak hacimdedir.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Hişâm, *es-Sîre* (nşr. Mustafa es-Sekkā v.dğr.), Kahire 1375/1955, I, 251; III, 83; IV, 319; İbn Sa'd, *et-Tabakātü'l-kübrâ* (nşr. İhsan Abbas), Beyrut 1388/1968, III, 61-62, 124-137; Taberî, *Târîh* (nşr. Muhammed Ebü'l-Fazl), Kahire 1960-70 → Beyrut, ts. (Dâru Süveydân), III, 342, 386; İbn Hazm, *Cevâmi ʿu's-sîre* (nşr. İhsan Abbas—Nâsıruddin Esed), Kahire 1956, s. 162, 279; İbn Abdülber, *el-İstîʿâb* (*el-İṣâbe* içinde), Kahire 1328, II, 393-398; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-ġābe*, Kahire 1285-87, III, 313; Muhibbü't-Taberî, *er-Riyâzü'n-naḍire fî menâḳıbi'l-ʿaşere*, Beyrut 1405/1984, IV, 303-319; İbn Kayyim, *İʿlâmü'l-muvaḳḳıʿîn* (nşr. M. Muhyiddin Abdülhamîd), Kahire 1374/1955, I, 12; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, Kahire 1351-58/1932-39 → Beyrut 1386/1966, VII, 146; Zehebî, *Aʿlâmü'n-nübelâ*, I, 68-92; İbn Hacer, *el-İṣâbe* (nşr. Ali Muhammed el-Bicâvî), Kahire 1390-93/1970-72, IV, 346-350; M. Th. Houtsma, "Abdurrahman", *İA*, I, 48; a.mlf.—[W. Montgomery Watt], "ʿAbd al-Raḥmān b. ʿAwf", *EI²* (İng.), I, 84; Saîd Ensârî, "ʿAbdurraḥmân b. ʿAvf", *UDMİ*, XII, 872-879.

 AHMET ÖNKAL

ABDURRAHMAN BÂHİR EFENDİ

(ö. 1159/1746)

Osmanlı kazaskeri, mûsikişinas ve şair.

İlmiyeye mensup, Arapzâde olarak tanınan sülâledendir. Babası, İstanbul Şehzade Camii imamı Arapzâde Ali Efendi'dir. 1100 (1688-89) yılında İstanbul'da doğdu. Tahsilini İstanbul medreselerinde yaptı. Üstün kabiliyeti ve çalışkanlığı sayesinde, kısa sürede devrin ünlü bilginleri arasında yer aldı. 1710'da, sesinin güzelliği ve mûsiki bilgisi sebebiyle III. Ahmed'in başimamı olarak sarayda görevlendirildi; ayrıca şehzadelerin hocalığına tayin edildi. Bu tarihten itibaren sürekli bir şekilde yükselerek bir yıl sonra müderris, 1720'de Mekke Kadılığı pâyesiyle Yenişehir mollası oldu. Dört yıl sonra da kendisine İstanbul Kadılığı pâyesi verildi. 1725 yılında İstanbul kadılığına getirildiyse de bu görevde bir yıl kalabildi. 1730'da saraydaki imamlık vazifesinden alınarak Sakız'a gönderildi. Daha sonra 1738'de Anadolu kazaskeri, 1745'te de Rumeli kazaskeri oldu 7 Receb 1159'da (26 Temmuz 1746) İstanbul'da vefat etti ve Çarşıkapı'daki Sinanpaşa Medresesi hazîresine defnedildi. Oğulları Sâdık, Ahmed Atâullah ve Ali Rızâ efendiler de zamanın tanınmış ilim adamlarındandır. Nitekim Sâdık Efendi Rumeli kazaskerliği, Ahmed Atâullah Efendi şeyhülislâmlık, Ali Rızâ Efendi de Yenişehir mollalığı görevlerinde bulunmuştur.

Abdurrahman Bâhir Efendi'nin Sinan Paşa Medresesi hazîresinde bulunan mezarının taşı

Abdurraman Efendi Türkçe, Arapça, Farsça olmak üzere üç dilde şiir yazmıştır. Ayrıca kaleme aldığı Arapça tarihleri, onun edebî kudretini göstermektedir. Ancak şiirlerini topladığı bir divana bugüne kadar rastlanmamıştır. Abdurrahman Efendi zamanın önemli mûsikişinasları arasında yer alır. Özellikle kendi şiirlerine yaptığı bestelerle ve hânendeliğiyle tanınmış, birçok saz eseri ve sözlü eser bestelemiştir. Ancak eserleri, Kasımpaşa Mevlevîhanesi neyzenbaşı ve şeyhlerinden bestekâr Arapzâde Ali Dede'nin (ö. 1767) eserleriyle karıştırıldığından, zamanımıza ulaşan peşrev ve saz semâileri hakkında kesin bir sayı vermek mümkün değildir.

BİBLİYOGRAFYA :

İzzî, *Târih*, İstanbul 1199, vr. 65ᵇ; Râmiz, *Âdâb-ı Zurefâ*, Süleymaniye Ktp., Esad Efendi, nr. 3873, vr. 10ᵇ; Esad Efendi, *Bağçe-i Safâendûz*, İÜ Ktp., TY, nr. 2095, s. 47; Vâsıf, *Mehâsinü'l-âsâr* (nşr. Mücteba İlgürel), İstanbul 1978, s. 285, 332; *Sicill-i Osmânî*, III, 320; S. Ezgi, *Türk Musikisi*, I, 160-163; IV, 79-85; T. Kip, *TSM Saz Eserleri Repertuvarı*, s. 1, 9, 12, 18, 19-21, 34, 64, 66, 69; Öztuna, *TMA*, I, 3; R. Ekrem Koçu, "Arapzâde Ali", *İst. A*, II, 644.

 NURİ ÖZCAN

ABDURRAHMAN b. BİŞR

(عبدالرحمن بن بشر)

Ebû Muhammed Abdurrahmân b. Bişr b. el-Hakem el-Abdî en-Nîsâbûrî (ö. 260/873-74)

Tanınmış hadis hâfızı.

Babası Bişr b. Hakem, (ö. 238/852-53) Mâlik b. Enes ve Fudayl b. İyâz'ın talebesi olmuş, Buhârî ve Müslim gibi muhaddislere ise hocalık yapmıştır. Hâfızası oğlununkinden daha kuvvetli olup rivayet ettiği hadisler onunkinden fazladır. Hadis tahsili için gittiği yerlere, henüz bulûğ çağına ermemiş bir çocuk olan oğlu Abdurrahman'ı da götürmüş ve onun büyük âlimlerden hadis öğrenmesini sağlamıştır. Babasıyla birlikte gittiği Yemen'de ergenlik çağına giren Abdurrahman, babasının ve dedesinin hocası olan Süfyân b. Uyeyne'den ve ayrıca İsmâil b. Uleyye, Yahyâ b. Saîd el-Kattân, Abdürrezzâk b. Hemmâm'dan hadis tahsil etmiştir. Yahyâ el-Kattân, oğlu gibi sevdiği Abdurrahman'ı bir dersinde öğrencilerine göstererek onun çok zeki olduğunu söylemiş ve kendisinden rivayet edeceği her şeyi tereddütsüz kabul etmelerini tavsiye etmiştir. Abdurrahman'dan da babasının talebeleri Buhârî ve Müslim başta olmak üzere, Ebû Dâvûd, İbn Mâce, İbn Huzeyme gibi tanınmış muhaddisler rivayette bulunmuşlardır. Kur'ân-ı Kerîm okumasıyla da tanınan Abdurrahman'ın sesinin çok güzel olduğu rivayet edilir. Nîsâbur Emîri Abdullah b. Tâhir, onun kıraatini dinlemek üzere akşamları tebdîl-i kıyâfet ederek imamlık yaptığı camiye giderdi. Rivayetleri *Ṣaḥîḥ-i Buḫârî*, *Ṣaḥîḥ-i Müslim* ile Ebû Dâvûd, Nesâî ve İbn Mâce'nin sünenlerinde yer alan ve İbn Hibban, İbn Ebû Hâtim gibi hadis otoriteleri tarafından güvenilir bir râvi olarak tanıtılan Abdurrahman, uzun bir ömür sürdüğü için, sadece onun rivayet ettiği hadisleri dinlemek üzere birçok hadis âliminin başvurduğu bir otorite olmuştur.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Ebû Hâtim, *el-Cerḥ ve't-taʿdîl*, Haydarâbâd 1371-73/1952-53 → Beyrut, ts. (Dârü'l-Kütübi'l-ilmiyye), V, 215; Hatîb, *Târîḫu Baġdâd*, Kahire 1349/1931 → Beyrut, ts. (Dârü'l-Kütübi'l-ilmiyye), X, 271-272; Mizzî, *Tehẕîbü'l-Kemâl* (nşr. Beşşâr Avvâd Ma'rûf, Şu'ayb el-Arnavûd), Beyrut 1405/1985, IV, 114-117; Zehebî, *Aʿlâmü'n-nübelâ*, XII, 340-344; İbn Hacer, *Tehẕîbü't-Tehẕîb*, VI, 144-145.

 M. YAŞAR KANDEMİR